

BENEGO, HÉT GRENS-NETWERK

BENEGO

INHOUDSOPGAVE

Inleiding.....	4
I. Benego Vandaag	5
Korte omschrijving	5
Juridische structuur.....	5
Bestuursorganen	5
Deelnemende gemeenten	5
Professionele ondersteuning	7
Financiën	7
Communicatie	7
Activiteiten	7
II. Beknopte geschiedenis Benego	10
III. Telkens opnieuw bevragen, brainstormen, evalueren en plannen	12
2001 Ace Europe	12
Benego Beleidsplan 2002	12
AB. 28 juni 2007	13
November 2016: presentatie onderzoek Cees Paardekooper en Paul Wouters	13
A.B. 19 april 2017	13
Business case 3 juni 2019.....	14
IV. De grensoverschrijdende samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland: schetsing en evoluties	15
A. Euregio Maas Rijn	15
B. Euregio Scheldemond	16
C. EGTS Linieland van Waas en Hulst	17
D. Samenwerking in het Benelux Middengebied	18
E. Zijsprong: Interreg-projecten	19
F. Gros.....	20
V. Verslag gesprekken	22
A. Perceptie.....	22
B. Verwachtingen	22
a. Lerend netwerk	23
b. Faciliteren en coördineren van projecten, liefst thematisch gefocust.....	23
c. Signaleren van grensknelpunten	25
d. Aantrekken van subsidies	25
e. Bevorderen van samenwerking tussen burgers, bedrijven, organisaties en verenigingen	25
C. Structuur	26
a. Deelname provincies en andere entiteiten	26

b.	Uitgebreidheid gebied / opdeling.....	26
c.	Samenstelling Bestuursorganen	26
d.	Deelnemende gemeenten	27
D.	Bestuurlijke en ambtelijke mogelijkheden.....	27
VI.	Besluiten	29
VII.	Aanbevelingen	30
	Bijlage I. Overzicht van geïnterviewde personen.....	32
	Bijlage II: Benego, Hét Grens-Netwerk Nieuwsbrief 27 april 2022	34

Benego heeft als organisatie voor grensoverschrijdende samenwerking een lange, en ook wel goed gevulde geschiedenis.

Geregeld stelt het zich de vraag welke rol het moet opnemen, hoe het moet functioneren, waar het de nadruk op moet leggen.

Ook einde 2021 leek voor het dagelijks bestuur dat moment opnieuw aangebroken. We kwamen uit een periode waar Covid gedurende twee jaar het maatschappelijk en bestuurlijk leven domineerde met specifieke gevolgen aan de grens. Die was er plots weer. Ook stonden de Nederlandse gemeenten voor lokale verkiezingen. Het aantreden van nieuwe bestuurscolleges leek een goed tijdstip voor een rapport met voorstellen om de gemeentelijke grensoverschrijdende samenwerking vorm te geven.

Met dat doel werden wij, Ron De Leeuw en Ludwig Caluwé, als twee verkenners op pad gestuurd. Ons werd gevraagd hierover in bevregend gesprek te gaan met de verschillende leden-gemeenten en met de voornaamste stakeholders. Hiermee brengen wij verslag van onze opdracht.

Daarbij starten we met een overzicht van de actuele situatie van Benego en de activiteiten die de organisatie in de meest recente periode ontwikkeld heeft. Het leek ons gepast om ook kort de geschiedenis van de organisatie even te schetsen, in het bijzonder de in het verleden geformuleerde voorstellen voor het invullen van de rol van de organisatie.

Nadien geven we een schets van de grensoverschrijdende samenwerking elders aan de Vlaams-Nederlandse grens, hoe dit kader actueel evolueert en welke rol Benego in deze evolutie zou kunnen vervullen. Daarbij is ook aandacht voor de mate van ondersteuning die hogere overheden bieden bij Europese programma's die specifiek gericht zijn op grensoverschrijdende problematieken.

Vervolgens geven we thematisch het overzicht van het resultaat van onze gesprekken met de deelnemende gemeenten. Hoe kijken ze naar Benego? Wat zijn hun behoeften en verwachtingen? Welke bijdragen willen ze aan het functioneren van de organisatie leveren?

We besluiten met een aantal aanbevelingen.

Ludwig Caluwé en Ron De Leeuw

29 april 2022

KORTE OMSCHRIJVING

Benego is het samenwerkingsverband van 21 bij de grens gelegen gemeenten uit de provincies Antwerpen en Noord-Brabant. Het is georganiseerd volgens de juridische structuur van een BGTS. De deelnemende gemeenten stellen een algemene vergadering aan die uit haar midden voor vier jaar een dagelijks bestuur aanduidt. De uitvoering lag de voorbije drie jaar bij een deeltijdse programmamanager en een vrijwillige secretaris. De werking wordt gefinancierd door een lidmaatschapsbijdrage van de deelnemende gemeenten en een in het verleden opgebouwde reserve. De organisatie beschikt over een website. In de recente periode hadden de activiteiten betrekking op netwerking/ontmoeting, belangenbehartiging en knelpuntoplossing.

We gaan nu nader in op elk onderdeel.

JURIDISCHE STRUCTUUR

Benego heeft de vorm aangenomen van een BGTS (Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking). De BGTS is de opvolger van wat in de Benelux-Overeenkomst van 1986 een Grensoverschrijdend Openbaar Lichaam (GOL) werd genoemd. De al bestaande Benego-samenwerkingsstructuur had in 1994 de vorm van dergelijk Gol aangenomen. Een BGTS laat publieke rechtspersonen toe om grensoverschrijdend een gezamenlijke publieke rechtspersoon te vormen, waardoor medewerkers in dienst kunnen worden genomen, een gemeenschappelijke rekening kan worden beheerd, enz.

Naast voor het functioneren van de eigen Benego-werkzaamheden, werd en wordt deze structuur tot op heden gebruikt door de gemeenten Woensdrecht, Essen, Kalmthout en Stabroek voor de totstandkoming en de werking van het Grenspark Kalmthoutse Heide.

Binnen het Benego-gebied werd recent de BGTS Baarle opgericht in opvolging van de GO Baarle die Baarle-Hertog en Baarle-Nassau sinds 1997 gebruiken voor onderdelen van hun intensieve samenwerking.

BESTUURSORGANEN

De raden van de deelnemende gemeenten duiden twee afgevaardigden aan die in principe tweemaal jaarlijks samenkomen als algemene vergadering, binnen Benego meestal betiteld als Algemeen Bestuur (AB). De vergaderingen van het AB worden traditioneel aangewend als informatie-, vormings- en netwerkmomenten.

Het AB duidt uit haar midden een dagelijks bestuur aan bestaande uit minstens 7 leden, waaronder een voorzitter en een vicevoorzitter uit het andere land.

Daarnaast functioneert er ook een ambtelijke werkgroep of klankbordgroep.

DEELNEMENDE GEMEENTEN

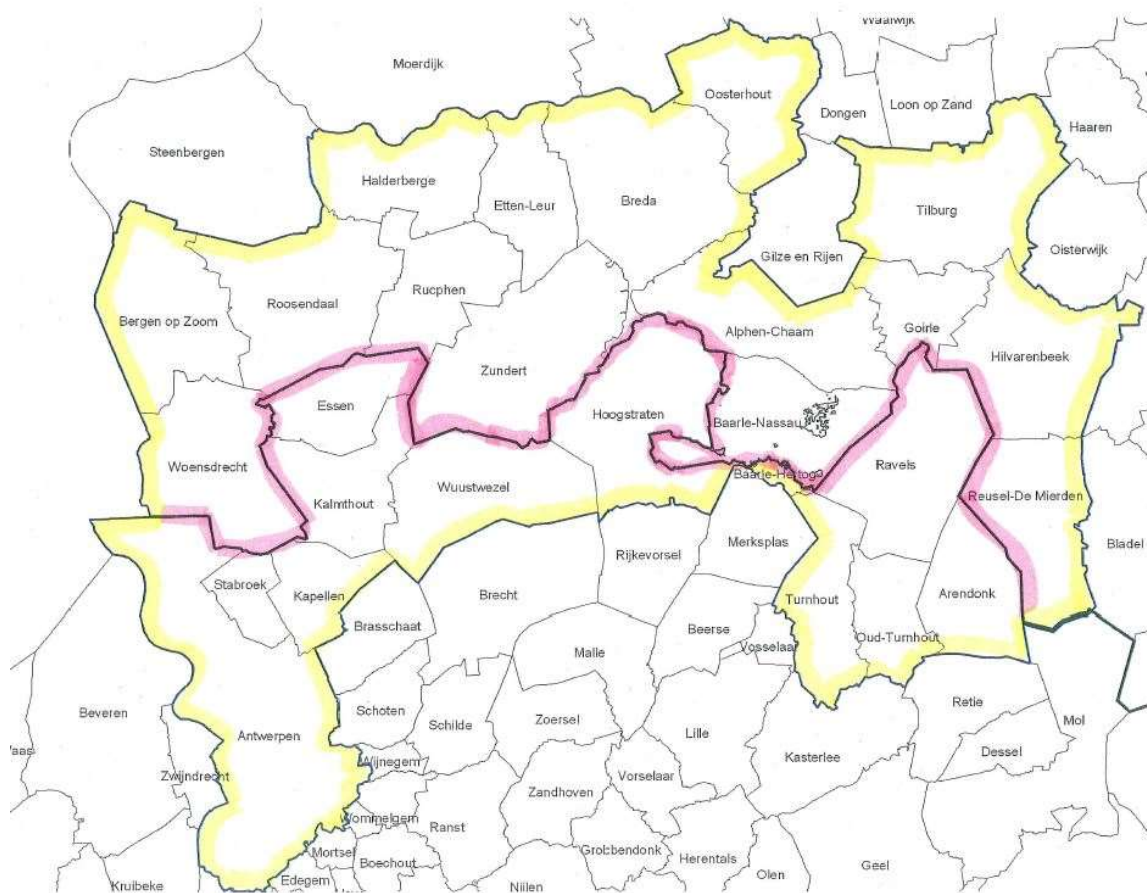
Momenteel zijn langs Vlaamse zijde Stabroek, Kapellen, Kalmthout, Essen, Wuustwezel, Hoogstraten, Baarle-Hertog, Ravels en Oud-Turnhout lid van de organisatie. Langs Nederlandse zijde gaat het om Woensdrecht, Bergen op Zoom, Roosendaal, Rucphen, Zundert, Etten-Leur, Breda, Baarle-Nassau, Tilburg, Goirle, Hilvarenbeek en Reusel-De Mierden.

Als de organisatie de ambitie heeft om alle gemeenten te omvatten waar de provincies Antwerpen en Noord-Brabant elkaar raken, ontbreken langs Vlaamse zijde Antwerpen, Merksplas, Turnhout, Arendonk en Mol, langs Nederlandse zijde Alphen-Chaam, Bladel en Bergeijk.

Alphen-Chaam, Antwerpen, Turnhout en Arendonk waren in een recent of ver verleden lid van de organisatie. Uit de Nederlandse tweede rij behoorden ook Halderberge en Oosterhout ooit tot de leden.

Hieronder een kaart met de samenstelling van Benego op zijn sterkst qua samenstelling, omstreeks de millenniumwisseling.

BENEGO - *Belgisch-Nederlands Grensoverleg*

PROFESSIONELE ONDERSTEUNING

De werking van Benego werd de voorbije drie jaar ondersteund door een deeltijdse programmamanager en een vrijwillige secretaris. De opdracht van de programmamanager werd qua tijdsinzet ingeschat op 10u per week, gedurende 40 weken per jaar.

In de periode dat hogere overheden de werking van Benego meefinancierden, beschikte de organisatie over voltijdse medewerkers.

FINANCIËN

De inkomsten bestaan uitsluitend uit bijdragen van de deelnemende gemeenten. De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage omvat, sinds de invoering van de euro, een basisbedrag van 590 Euro verhoogd met 0,03 Euro/inwoner, afgetopt op 2990 Euro. Het totale bedrag omvat ongeveer 30.000 Euro.

Daarnaast beschikt de organisatie nog over een reserve van ongeveer 180.000 Euro.

De uitgaven bestonden de voorbije jaren voornamelijk uit de vergoeding voor de programmamanager, de organisatie van netwerkactiviteiten en de cofinanciering van het Interreg-project met betrekking tot de GrensinformatiePunten.

In de jaren 2018 en 2019 was er een negatief saldo dat werd bijgepast vanuit de reserve. Door het wegvallen van geplande activiteiten draaide de organisatie in de jaren 2020 en 2021 quasi break-even.

COMMUNICATIE

De organisatie beschikt over een website (www.benego.eu).

Ze is echter niet aanwezig op de sociale media en de digitale nieuwsbrief lijkt uitgedoofd.

ACTIVITEITEN

Benego ziet voor zich een ruim en divers takenpakket. We citeren uit de ontwerpbegroting 2022:

- Faciliteren van ontmoeting tussen de aangesloten gemeentebesturen;
- Platform dat uitwisseling van lokale agenda's en (grens)knelpunten tussen grensgemeenten faciliteert;
- Het ondersteunen van lokale grensoverschrijdende samenwerking, initiatieven en projecten;
- Ophalen, bundelen en verspreiden van expertise (o.m. zoals tijdens de coronacrisis);
- Belangenbehartiging van grensgemeenten in andere gremia (o.m. GROS governance VL-NL);
- Ondersteunen/doen van aanvragen voor externe financiering (o.m. in het kader van INTERREG).

Afgaande op de activiteiten in de periode 2018-2021 wordt dat telkens maar deels gerealiseerd. Gelet op de beperkte beschikbare man- en vrouwkracht moet dat niemand worden verweten. Voor 2020 en 2021 werd het organiseren van netwerkactiviteiten ook sterk bemoeilijkt door de coronapandemie

Bij wijze van illustratie worden hier op basis van het verslag van de programmamanager de activiteiten voor het "normale jaar" 2019 opgesomd:

A. Informatieve Netwerkactiviteiten:

- 3x ambtelijk klankbordoverleg
- 3x algemeen Bestuur:
 - o omtrent waterproblematiek bij Waterschap Brabantse Delta
 - o omtrent politiesamenwerking en daarnaast ook havenbeleid met bezoek aan havenhuis
 - o Georganiseerde misdaad

Een algemeen bestuur werd gewijd aan de waterproblematiek en vond plaats bij Waterschap Brabantse Delta. Waterschap Brabantse Delta en Provincie Antwerpen werken samen aan grensbeek het Merkske - foto Provincie Antwerpen

B. Onderhoud van het netwerk:

- Kennismakingsgesprekken van programmamanager met bestuurders van diverse gemeenten;
- Gesprekken omtrent hernieuwing lidmaatschap (Turnhout, Antwerpen, ...)

C. Relaties hogere overheden:

- Secretaris-Generaal van de Benelux en met Nederlandse Ambassadeur in België;
- Oriënterende gesprekken met provincies Noord-Brabant en Antwerpen, met Vereniging Nederlandse Gemeenten, met regioverbinder in verband met. GROS-overleg;

D. Externe communicatie

- Ontwikkelen van een nieuwe website voor BENEGO;
- presentatie over BENEGO en grensoverschrijdend samenwerken op een ANV-congres in Maastricht;
- congres in Antwerpen t.g.v. oplevering Interreg Project GrensinformatiePunten (GIP);
- Deelname aan de Vlaams-Nederlandse Handelsdag (Breda);

E. Aanpak oplossing knelpunten

- Aanvraag en honorering van de aanvraag om juridische expertise betreffende grensoverschrijdend ambulancevervoer, met als trekkers de gemeenten Essen en Woensdrecht; Start van het onderzoek.

- Start met samenwerking aan Koerskaart GROS, een initiatief van Baarle-Nassau
- Inventarisatie van knelpunten richting GROS-overleg

De Koerskaart van Baarle, leidraad om met grensknelpunten aan de slag te gaan

F. (Nazorg) Projecten / externe activiteiten

- Ambtelijke workshop in Essen ABC van de grensarbeid
- De beschikbaarheid van GrensinformatiePunten verder gepromoot (nog te weinig relevante instanties, w.o. sommige BENEKO-gemeenten, weten er vanaf)

II. BEKNOPTE GESCHIEDENIS BENEGO¹

Burgemeester Boudrie van Putte, hier later als burgemeester van een andere grensgemeente Budel, was de grondlegger van Benego - foto marechausseeseporen.nl

Naar verluidt, als reactie op te hoogdravend gepraat door nationale bewindslieden over grensoverschrijdende samenwerking, startte de toenmalige burgemeester Boudrie van Putte in 1967 gesprekken over de totstandkoming van een organisatie van en voor echte grensgemeenten.

Hij vond Essen, Kalmthout, Wuustwezel, Kapellen, Huijbergen, Ossendrecht, Woensdrecht, Zundert, Wouw en Roosendaal als medestanders.

Er was geen secretariaat, geen contributie, wel een lijst van, nog verrassend actuele, knelpunten: grensoverschrijdend openbaar busvervoer, opstellen van een gids voor onderwijs en de mogelijkheden voor de ganse (grensoverschrijdende) streek, het regelen van het plaatsen van nutsvoorzieningen – vooral waterwinning - vanaf de andere zijde van de grens, eenvormigheid van de winkelsluitingsuren, samenwerking bij het ophalen van huisvuil, een concours opzetten van en voor amateurstoneelgezelschappen uit het grensgebied, samenwerking tussen brandweerkorpsen, onder meer door dezelfde armaturen te gebruiken, de problematiek als gevolg van de verlegging van het Douanekantoor Wuustwezel naar de nog aan te leggen E10,....

Die eerste jaren ging de aandacht van de organisatie echter eerder uit naar het opzetten van activiteiten over de grens heen, dan naar het aanpakken van problemen. De grens was open en dat zorgde voor exuberant enthousiasme. Handelsbeurs, Zeskamp, korenfestival, gezamenlijke museumfolder, aanplanten van een bos, atletiekmeeting, wielervedstrijd. Je kon het zo gek niet bedenken of het ging door onder Benego-vlag, soms letterlijk.

Dat wil niet zeggen dat er ondertussen ook niet aan problemen gewerkt werd. Vuurwerk kwam er als thema bij, ook een blijver.

Geleidelijk aan groeide de organisatie. Er kwamen meer leden bij door uit te breiden naar het oosten. Er kwam lidgeld, zelfs een formele juridische structuur, een GOL (grensoverschrijdend lichaam). De nood aan personele ondersteuning nam toe. Die werd eerst ingevuld met door gemeenten ter beschikking gestelde medewerkers. Later, in de korte periode dat Vlaanderen en de provincies Benego subsidieerden, was er ook effectief vrijgesteld personeel, betaald vanuit de middelen waarover de organisatie beschikte. Op zijn top had Benego één voltijdse kracht (voor opvolging van

Onder Benego benaming vonden jarenlang grensoverschrijdende sportieve ontmoetingen plaats. Hier de deelnemers aan de 14de editie van de Benego Atletiek Cup in 2010 in Kapellen met deelname van teams uit Essen, Zundert, Breda, Dongen, Boechout en Kapellen

¹ Grotendeels gebaseerd op de toespraak van Herman Suykerbuyk bij de viering van 35 jaar Benego

genomen beslissingen door AV en DB), een deeltijdse kracht voor verslaggeving en een deeltijdse kracht voor administratief werk. Het lijkt vandaag heel veel. Toen werd het aangevoeld als te gering. De medewerkers waren gehuisvest in een secretariaat, eerst in het douanekantoor aan de grensovergang in Meer, later op de Turnhoutse Campus Blairon.

Toen de bovenlokale financiering wegviel, moest men noodzakelijkerwijze inkrimpen, geen fysieke locatie meer en terugvallen op vooral de netwerkfunctie.

Grenspark Kalmthoutse Heide – Gezamenlijk natuurbeheer mogelijk door Benego samenwerking

Er gebeurde en gebeurt in, om en vaak ook door Benego heel wat. Er is brandweerbijstand over de grens met...koppelbare brandweerslangen. Ook agenten kunnen de grens over. Een natuurgebied wordt samen beheerd. Fiets- en wandelpaden zijn met elkaar verbonden of zelfs specifiek aangelegd. Ambulances reden en zullen opnieuw rijden naar elkaars ziekenhuis. Grensinfopunten werden ontwikkeld. De coronagrensblokkering werd geëvalueerd met als door de hogere overheid

overgenomen conclusie: dit nooit meer. Voor die hogere overheden werden 25 jaar geleden lijsten met grensknelpunten aangemaakt en in het kader van het GROS worden die opnieuw geformuleerd.

Herman Suykerbuyk, een bevoorrecht waarnemer van de voorbije vijftig jaar, die in de eerste periode ook zelf als actor optrad, concludeert dat Benego met weinig middelen, inderdaad veel gepresteerd heeft, maar dat het weinig geweten was, misschien omdat men te ver op kop liep. Te weinig werd de band onderhouden met alle lokale bestuurders, raadsleden, ambtenaren.

Het bestuur voelde telkens wel aan dat er breed onvoldane maar onbenoemde verwachtingen richting Benego leefden. Het leidde tot een bijna constante bevraging naar de invulling van thema's en activiteiten.

Graag geven we hiervan een beknopte opsomming. Het kan nog altijd dienen tot lering.

III. TELKENS OPNIEUW BEVRAGEN, BRAINSTORMEN, EVALUEREN EN PLANNEN

Benego heeft in de voorbije 20 jaar heel wat onderzoeken gedaan naar wat de organisatie best zou aanpakken en hoe ze daartoe moet toegerust worden. We geven graag een bondig overzicht.

2001 ACE EUROPE

In 2001 werd door het toenmalig dagelijks bestuur studiebureau Ace Europe aangesteld om een onderzoek te doen in Benego-gebied naar ideeën die kunnen omgezet worden tot Interreg-projecten en daarbij ook voorstellen te doen om de interne en externe communicatie van Benego te verbeteren. In het kader van het onderzoek gebeurden ruime interviews en bevragingen, ook werden er brainstormsessies gehouden. Gelezen met de ogen van nu en opmerkend dat Benego toen op het toppunt stond van subsidiëring en professionele ondersteuning, enkele opvallende elementen in het rapport:

- “Niet iedereen is er ... van overtuigd dat BENEKO de eigen gemeente een meerwaarde kan bieden. Verschillende gemeenten nemen een afwachtende houding aan, alsof zijzelf (als lid) geen verantwoordelijkheid dragen voor de organisatie. ... BENEKO kampt met een communicatieprobleem en een gebrek aan duidelijke profilering naar de leden toe.”

- “de Benego-leden hebben zeer tegenstrijdige visies over de doelstellingen van de organisatie en de acties die daar tegenover staan. Is BENEKO een politiek lobby-instrument dat belangen behartigt of eerder een projectbureau, een overlegforum of een steunpunt/helpdesk voor advies en informatie. Moet BENEKO vorming geven en seminaries organiseren? Moet BENEKO al deze taken uitvoeren of slechts enkele en welke zijn de implicaties voor de menskracht van BENEKO, de organisatie van het secretariaat en de werking van de bestaande structuren (zoals bijv. de werkgroepen)? Moet komaf worden gemaakt met de werkgroepen of moet BENEKO integendeel op zoek gaan naar een manier om de werkgroepen te revitaliseren?”

Verder wordt gemeld dat individuele gemeenten het moeilijk hebben om zelf Interreg-projectaanvragen te formuleren, Benego zou kunnen optreden als projectmanager

En slechts terloops gezegd, maar toch opvallend element in het rapport: de tweewekelijkse elektronische nieuwsbrief wordt door de leden het meest gewaardeerd.

BENEKO BELEIDSPLAN 2002

Bij de Algemene Vergadering van mei 2002 wordt een ambitieus plan geformuleerd om Benego een forse upgrade te laten ondergaan op basis van een Interreg-project:

- *“Personeel: creëren van drie nieuwe functies. De functies van **directeur en communicatiedeskundige** zijn op termijn essentieel voor het welslagen van de herijking van BENEKO. Een (deeltijds en extern) **juridisch adviseur** (op afroep) is een meerwaarde en verrijkt/ondersteunt de dienstverlening aan gemeenten en de belangenbehartiging. **Deze drie functies worden eerst ingevuld middels het INTERREG-project**: bedoeling is een projectmanager aan te werven die op termijn kan doorgroeien tot directeur – zie beschrijving van het INTERREG-project bij horizontale maatregelen, 3.2.2., punt 4*
- *Afhankelijk van het pakket dienstverlening/individuele projecten kunnen ook andere tijdelijke projectmanagers aan de slag.*

*Een goed uitgeruste 'backoffice' met onder meer een **uitgewerkt systeem voor kennis- en ervaringsmanagement** die het secretariaat ondersteunt in het uitwerken van een deskundige dienstverlening en een goede **documentatiedienst** (voor eigen gebruik). Op termijn kunnen de verzamelde data ook gecommmercialiseerd worden in het kader van (betalende) dienstverlening aan derden."*

AB. 28 JUNI 2007

Het Interreg project kwam er echter niet. Meer zelfs, niet alleen de Vlaamse, ook de provinciale financiering viel weg.

Noodzakelijkerwijze stelde Benego zijn doelstellingen bij. Er werden volgende opties genomen:

- het zeer actief verbinden van lokale initiatieven bij zowel Belgische als Nederlandse grensgemeenten met als doel hiervoor substantiële subsidiebijdrages te verwerven o.a. via Interreg,
- het in stand houden van een platform dat minimaal één keer per jaar een conferentie belegt voor de deelnemende grensgemeenten en tevens op verzoek van de leden concrete samenwerking c.q. informatie-uitwisseling over grensoverschrijdende actuele thema's actief entameert,
- het in stand houden van de rechtspersoon (GOL).

Geen personele inzet meer, wel vragen aan de gemeenten of men voor het draaiende houdende van de organisatie iemand (deeltijds) ter beschikking wil stellen.

NOVEMBER 2016: PRESENTATIE ONDERZOEK CEES PAARDEKOOPER EN PAUL WOUTERS

Een kleine 10 jaar later stuurde Benego Cees Paardekooper en Paul Wouters op pad om bij de leden na te gaan welke rol Benego in de toekomst moet/kon vervullen:

Hun besluiten (door ons vrij vertaald):

- algemene wil tot behoud van de organisatie
- maar geen bereidheid tot upgrade
- geen opknipping in deelgebieden
- als uit te oefenen rollen:
 - platform
 - lobby
 - pop up issues: leden van het netwerk die samen tijdelijk problematieken aanpakken

A.B. 19 APRIL 2017

Tijdens de AB van april 2017 wordt hieruit verder geconcludeerd dat

- Het zinvol is om door te gaan
- Om van elkaar leren
- Initiatieven nemen om gemeenschappelijke problemen aan te pakken
- Aansluiten bij initiatieven van derden
- Gezamenlijke belangenbehartiging richting derden

Daartoe meerjarig activiteitenprogramma op te stellen, wel vooral door leden te laten uitvoeren

Maar: organisatorisch te laten borgen

Daartoe:

- smoelenboek / digitale nieuwsbrief / actieve nieuwssite
- bijeenkomsten onder diverse vormen
- gezamenlijke relatiemanagement
- kennis nemen en leren van elkaars ervaringen
- kennis nemen en leren van ervaringen van andere grensregio's

Daarom: programmamanager

BUSINESS CASE 3 JUNI 2019

Uit de business case die de programmamanager in juni 2019 opgesteld heeft, blijkt dat het AB de doelstellingen nader bepaald heeft:

- a. Elkaar ontmoeten en weten te vinden;
- b. Periodieke nieuwsbrief c.q. actieve nieuwssite;
- c. Themabijeenkomsten met gevarieerde formule;
- d. Gezamenlijk relatiemanagement waar mogelijk;
- e. Elkaars kennis en ervaring benutten;
- f. Leren van andere relevante netwerken, zoals andere grensregio's;
- g. Bestuurlijke borging door bestuurders actief te betrekken bij het programma en bij evenementen;
- h. Organisatorische borging, o.m. door instellen ambtelijke klankbordgroep.

IV. DE GRENDOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING TUSSEN VLAANDEREN EN NEDERLAND: SCHETSING EN EVOLUTIES

De samenwerking aan de grens tussen Vlaanderen en Nederland valt uiteen in drie gebieden. Het is een understatement om te stellen dat de samenwerking ten oosten en ten westen intensiever is dan in het middengebied.

A. EUREGIO MAAS RIJN

Ten oosten is er de Euregio Maas-Rijn omvattende voor België de provincie Limburg en Luik en de Duitstalige Gemeenschap, voor Nederland het zuidelijk deel van de provincie Limburg en de regio Aken voor Duitsland.

De in 1976 opgestarte samenwerking heeft sinds 1991 de status van Euregio. In 2019 werd ze omgevormd tot een EGTS. De Euregio is actief op tal van domeinen economie en innovatie, arbeidsmarkt, onderwijs en opleiding, cultuur en toerisme, gezondheid, veiligheid, mobiliteit en infrastructuur, duurzame ontwikkeling en belangenbehartiging.

Vaak gaat het om problematieken die het strikt lokale overstijgen².

Kaart overgenomen van Wikipedia

De financiering gebeurt grotendeels door de omzetting van Europese fondsen. Er is een uitgebreid team van medewerkers, deels afgevaardigd door de partnerorganisaties of gefinancierd op basis van projectmiddelen.

Er lijkt wel geen structurele koppeling met het gemeentelijke niveau, ook al maken alle betrokken gemeenten wel deel uit van de EGTS. De raad bevat een beperkt aantal vertegenwoordigers van gemeenten. Het gaat dan voornamelijk om vertegenwoordigers van de grootste steden, zoals de burgemeester van Luik. Aan de Nederlands-Duitse grens zijn er wel grensoverschrijdende deelregio's actief met actieve inbreng van de betrokken gemeenten.

² Toch beschikt de organisatie ook over een fonds voor kleine projecten die bijdragen tot de grensoverschrijdende samenhang in het gebied. Burgers en verenigingen kunnen aanvragen indienen. De maximale tegemoetkoming bestaat uit 2500 euro.

B. EUREGIO SCHELDEMOND

Ten westen is Scheldemond actief. De organisatie werd in 1989 opgericht voor de grensoverschrijdende samenwerking van de provincies Zeeland, West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen. Ruimtelijke ontwikkeling, grensarbeid, onderwijs, veiligheid, economie en landbouw vallen in de focus van de organisatie. Aan de organisatie zijn vier medewerkers verbonden.

Kaart overgenomen van Webstek Scheldemond

De organisatie wil er actief toe bijdragen dat de regio volop inspeelt op Europese projecten. Daarnaast beschikt de organisatie ook over een eigen fonds voor meer kleinschalige projecten. Het Scheldemondfonds is een volledig autonoom subsidieprogramma en staat los van de Europese criteria. Jaarlijks storten de drie provincies 75.000 euro in het fonds. Het fonds ondersteunt kleinschalige projecten waarbij de grens centraal staat. Het gaat om thema's zoals arbeidsmarkt, onderwijs, toerisme, cultuur/erfgoed, intergemeentelijke samenwerking, ondernemerschap maar ook ruimtelijke thema's zoals mobiliteit, waterbeheer. Projecten kunnen worden ingediend door gemeenten, scholen en verenigingen.

Een greep uit de tot nu gerealiseerde

projecten uit het Scheldemondfonds:

- samenvoeging brandweerpost Kieldrecht (BE) en Nieuw-Namen (NL) (41.000 Euro)
- een vergelijking van de diplomaveristen en in aanmerking te nemen verworven competenties voor twee knelpuntberoepen in de grensregio, verzorgende en lasser (8.000 Euro)
- Onderzoek naar een voldoende hoog voorzieningenniveau in het landelijk gebied van het Land van Waas en Hulst, de mate waarin dit grensoverschrijdend beter zou kunnen gedekt worden en de knelpunten die daarbij opduiken (30.000 Euro)
- Reynaert-fietsspel op de grensoverschrijdende fietsroute Reynaert de Vos (15.000 Euro)
- ...

9 van de 24 leden van de Scheldemondraad zijn vertegenwoordigers van de gemeenten.

Daarnaast bevat de samenwerking drie gemeentelijke clusters, gekadreeerd rondom de drie Zeeuws-Vlaamse gemeenten: De grensoverschrijdende samenwerking Sluis (GOS), de samenwerking van de kanaalgemeenten van Terneuzen tot Gent en de EGTS Linieland van Waas en Hulst, omvattende Hulst met zijn Vlaamse buurgemeenten.

C. EGTS LINIELAND VAN WAAS EN HULST

De EGTS Linieland van Waas en Hulst verdient specifieke aandacht. De organisatie werd in 2011 opgericht als samenwerking van Hulst met zijn buurgemeenten Beveren-Waas, Sint-Gillis-Waas en Stekene, maar met ook participatie van de provincies Zeeland en Oost-Vlaanderen, de intercommunale Interwaas en de Maatschappij Linkerscheldeoever.

Het vormt een doorgroei van de al in de jaren '90 fungerende samenwerking van de vier gemeenten. De EGTS beheert het Grenspark Groot Saeftinghe, maar is net zo goed actief met meestal Europees gefinancierde projecten die de vier gemeenten aanbelangen:

- B-solutions: grensoverschrijdende stages in het kader van duaal leren en de beroepsbegeleidende leerweg, problematisch omwille van sociale zekerheidsregelingen
- Grensoverschrijdende jobbeurs en bedrijvenavond
- Boergondisch Buren: grensoverschrijdende samenwerking voor de verkoop van hoeve- en streekproducten en plattelandstoerisme
- Aanleg van de rotonde bij Kapellebrug, net op het grondgebied van Hulst, maar met belangrijke effecten voor Stekene en Sint-Gillis-Waas
- ...

En in 2019 deed de EGTS ook de coördinatie van de organisatie van de eerste etappe van de Binck bank Tour die gereden werd van Beveren naar Hulst.

Rotonde aan de grens bij Kapellebrug, aangelegd door EGTS Linieland van Waas en Hulst - foto overgenomen van webstek Interreg Vlaanderen - Nederland

De EGTS werkt ook samen met de provincies Zeeland, Noord-Brabant, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen aan de aanvraag om de Scheldedelta het keurmerk van Unesco Geopark te verlenen. De EGTS fungeert daarbij als de internationale rechtspersoon.

De EGTS beschikt over een secretariaat in het oude gemeentehuis van Sint-Gillis-Waas en heeft meerdere medewerkers, deels gefinancierd door de deelnemende partners, deels op basis van projectfinanciering.

D. SAMENWERKING IN HET BENELUX MIDDENGEBIED

Afwijkend van oost en west, ontbreekt in het Benelux middengebied, het grensgebied van de provincies Antwerpen met Noord-Brabant, en ook Limburg met Noord-Brabant een organisatie voor brede grensoverschrijdende samenwerking.

Van 2002 tot 2011 heeft er wel de Euregio Benelux-Middengebied gefungeerd, maar die organisatie had geen brede doelstelling, enkel het beheren van het Interreg III technische bijstand. Het secretariaat bevond zich weliswaar enkele jaren naast dit van Benego in de gebouwen van Campus Blairon te Turnhout, wat tot wisselwerking aanleiding had kunnen geven, maar dit is kennelijk niet geslaagd. Toen in 2011 voor Interreg IV het werkingsgebied voor de gehele Vlaams-Nederlandse grensregio samensmolt, zagen de provincies Antwerpen en Noord-Brabant geen reden om een aparte samenwerkingsstructuur in stand te houden.

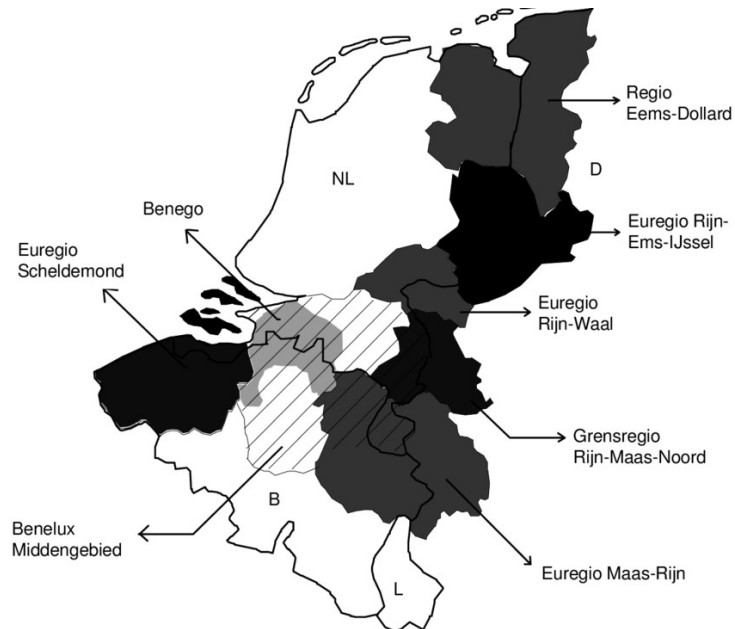
Voor de volledigheid moet vermeld worden dat de provincies Antwerpen en Noord-Brabant, samen met Zeeland, Zuid-Holland, West- en Oost-Vlaanderen, nog wel structureel samenwerken in het kader van de Vlaams-Nederlands Delta. Ruimtelijke vraagstukken, havenaangelegenheden en transitie op het vlak van economie, energie en klimaat komen daar aan bod.

Maar toch duikt geregeld de vraag opnieuw op naar een meer intensieve samenwerking in het middengebied. De slotverklaring van de vijfde Vlaams-Nederlandse top van 4 november 2020 pleitte voor een optimale en slagkrachtige governance voor de aanpak van grensbelemmeringen.

Noord-Brabant heeft in 2020 laten onderzoeken of een nieuwe samenwerkingsstructuur met de Vlaamse provincies, Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant haalbaar zou zijn. Naar aanleiding van een eerste analyse, heeft Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant in 2021 gevraagd om aanvullend onderzoek. Daarbij ook expliciet de vraag om de thema's te definiëren waarop samenwerking een meerwaarde heeft, en ook om overlap met andere samenwerkingsverbanden te voorkomen.

Het eindrapport van WiseUp en Aranco is begin 2022 opgeleverd. Er wordt gepleit voor de oprichting van een Grensoverschrijdend Platform (GOP), gericht op economie, innovatie en arbeidsmarkt en onderliggende onderwerpen. Bij dit GOP hoort ook een meerjarenfinanciering. In de aanloop naar mogelijke goedkeuring stelden de onderzoekers voor om het GOP-project aan te melden bij Interreg Vlaanderen-Nederland. Voor Benego was binnen het GOP een rol voorzien om partners op lokaal/gemeentelijk vlak rond bedoelde thema's bij elkaar te brengen.

Inmiddels is gebleken dat het advies van Aranco en WiseUp niet wordt overgenomen door GS Noord-Brabant. Er is geen politiek draagvlak voor een nieuw netwerk in deze vorm, ook niet bij de Vlaamse provincies. Zij willen op een andere wijze, politiek-bestuurlijk, thematisch of projectmatig, invulling geven aan hun samenwerking met de provincie Noord-Brabant.

Het Benelux Middengebied, de missing link in de Nederlandse grensoverschrijdende samenwerking, vandaag alleen door Benego ingevuld, kaart overgenomen uit Bas Deniers, Rob Schobben en Anne Van der Veen, *Governance of European Cross Border Regions*

Gewaardeerd online overleg onder leiding van Antwerpse Gouverneur en Noord-Brabantse Commissaris van de Koning

Een andere optie kan erin bestaan om de provincies opnieuw actiever te betrekken bij de Benego-organisatie. Tot 2007 was er een structurele financiering vanuit de provincies die toeliet voltijdse ondersteuning voor Benego in te huren. Medewerkers van de twee provincies worden al wel betrokken bij de ambtelijke klankbordgroep, maar verder reikt de samenwerking nu niet.

In de voorbije periode vond rond concrete problematieken, zoals corona, overleg plaats onder leiding van de Gouverneur en de Commissaris van de Koning. Dit werd door een aantal gemeenten sterk gewaardeerd en zij uiten de wens dat dit structureel zou kunnen doorgetrokken worden.

Uit onze gesprekken blijkt bij beide provincies grote bereidheid om verder rond occasionele problematieken en ook via de klankbordgroep met Benego samen te werken. Een grotere structurele stap is echter momenteel nog niet meteen in het vooruitzicht. Bij de provincie Antwerpen opperde men wel de mogelijkheid het grensgebied als een streek te benaderen in het kader van het gebiedsgericht beleid dat de provincie ontwikkelt. (wat ondersteuning via een coördinator en een beperkt werkingsbudget zou inhouden.) Essentieel is ook hier weer dat de twee provincies dit op dezelfde wijze zien. Mogelijks zou hier toch een invulling kunnen aan gegeven worden via de Nederlandse regiodeals die volgens het recente Nederlandse regeerakkoord een specifieke toepassing zouden krijgen in de grensregio's.

E. ZIJSPRONG: INTERREG-PROJECTEN

Een van de geciteerde argumenten om voor het middengebied, naar analogie met het oosten en het westen, een meer performante samenwerkingsstructuur tot stand te brengen, is het aanvoelen dat dit gebied minder Interreg-projecten aantrekt. Uit onderzoek van de provincie Antwerpen blijkt ook dat deze projecten meer bij de steden, dan bij de kleinere gemeenten terecht komen.

Sommige ondervraagde gemeenten zien voor Benego een taak om gemeenten te ondersteunen bij het uitwerken van projectaanvragen.

Voor de lopende Interreg-periode 2021-2027 gaat het om belangrijke fondsen. 9 miljoen is expliciet voorzien voor het wegwerken van grensobstakels. Bij de eerste toekenningsronde waarvoor de aanvragen moesten ingediend worden voor 1 april 2022, zijn bij ons weten voor het luik grensobstakels geen aanvragen vanuit Benego-gemeenten³.

³ Opdat er geen misverstanden zouden ontstaan. Voor andere Interreg-programma-onderdelen zijn er wel aanvragen ingediend die betrekking hebben op Benego-gebied. Zo is er in het kader van het Interreg-programma Duurzaam Toerisme een aanvraag (Be)leefbare Schelde waarin Bergen op Zoom als partner optreedt voor projectvoorstellen m.b.t. het Markiezenhof en de Linie van Eendracht die zich ook tot Woensdrecht uitstrekt. Voor hetzelfde Interreg-programma is er ook een gezamenlijke aanvraag door natuurgebieden waaraan ook Grenspark Kalmthoutse Heide als partner participeert en is er ook sprake van een project voor het gezamenlijk toeristisch promoten van kastelen uit het hele oude Hertogdom Brabant. En mogelijks is de lijst nog ruimer.

Het Interreg-secretariaat heeft weliswaar specifiek voor Benego-gemeenten op 10 juni 2021 een toelichting gegeven en er vond ook op 1 februari 2022 een digitale workshop plaats voor het ondersteunen van lokale besturen bij het opmaken van projecten, maar toch blijft het aanvoelen dat gemeenten wel beseffen dat er ergens hoog in de boom mooi fruit hangt, maar dat de eigen gemeentelijke ladder enkel reikt tot de onderste takken.

In onze gesprekken hebben beide provincies onderkend dat er zich nog een probleem stelt en toegezegd met Benego te bekijken hoe de ondersteuning meer concreet kan gemaakt worden.

Ook werd langs Antwerpse zijde geopperd dat overwogen wordt om een fonds voor kleine projecten te creëren, maar verder dan een idee staat dit nog niet.

Tijdens onze gesprekken borrelden enkele concrete ideeën op die tot Interreg-project zouden kunnen omgezet worden:

- Zorg over de grens (Zorgpunt Essen i.s.m. Klina / Polikliniek Bergen op Zoom i.s.m. Universitair Ziekenhuis Antwerpen)
- De governance van grensdorp Putte

Grendorp Putte: 1 dorp, gespreid over 2 landen en 3 gemeenten. Hoe beheer je dat?

Zorg stopt niet aan de grens. Hoe organiseren we dat?

F. GROS

Sinds 2018 wordt door de Nederlandse en Vlaamse Regering een nieuwe impuls gegeven aan het bevorderen van de grensoverschrijdende samenwerking en het aanpakken van grensknelpunten.

Naast adviezen over de inhoudelijke aanpak, is er ook een begin van governance-structuur. Over hoe die verder zou moeten uitgewerkt worden, heeft de bestuurlijke werkgroep grensbelemmeringen op 31 oktober 2021 een advies⁴ geformuleerd.

⁴ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=364cf80b-b5cb-4f85-80fe-c27b38929a10&title=Nader%20advies%20over%20de%20sturing%20van%20de%20grensoverschrijdende%20samenwerking.pdf>

Dit advies bevat voor Benego niet onbelangrijke elementen. Zo wordt ervoor gepleit dat *“een werkbare structuur voor grensoverschrijdende samenwerking aan de basis een netwerk van lokale ... verbanden van grensoverschrijdende samenwerking moet bevatten (p.10).”*

We menen hierin te lezen dat elke grensgemeente moet deel uitmaken van een goed bereikbare, laagdrempelige organisatie waaraan opduikende grensproblematieken snel kunnen gesignaleerd worden. Dat lijkt ons ook een terechte stelling. Benego kan deze rol voor het Antwerps/Brabants deel van de grens die rol vervullen. Ten oosten kan die taak toevertrouwd worden aan de Euregio Maas-Rijn. Ten westen kan dit opgepakt worden door Scheldemond.

Voor de afbakening van aan te pakken onderwerpen wordt ook gekeken naar *een Vlaams-Nederlands samenwerkingsorgaan waarin de betrokken gemeenten en provincies zijn vertegenwoordigd (p.27)*. Wellicht wordt hier bedoeld op het grensregio-overleg onder leiding van Commissaris Polman van Zeeland waarvan ook enkele burgemeesters uit Benego-gebied deel uitmaken, maar de Vlaamse bestuurlijke zijde enkel vertegenwoordigd is door de Oost-Vlaamse Gouverneur Van Cauter. Mevrouw Van Cauter heeft op de meest recente vergadering aangekondigd een voorstel te doen om de Vlaamse delegatie uit te breiden.

Essentieel is echter ook het voorstel in de nota om een Grossecretariaat op te richten bestaande uit minimaal vier medewerkers. Mocht dit secretariaat er komen, kan er aan een belangrijke door Benego-gemeenten aangevoelde nood invulling gegeven worden, met name dat er in de aanpak van grensknelpunten ook effectief doorgepakt wordt. Voor de financiering in eerste instantie van dit secretariaat wordt opnieuw aan Interreg-middelen gedacht.

Bij het ter perse gaan is nog niet bekend welk antwoord de Vlaamse en Nederlandse Regering op dit advies formuleren.

V. VERSLAG GESPREKKEN

Om te achterhalen wat de behoeften en verwachtingen zijn van de bij Benego aangesloten gemeenten zijn wij (Ludwig Caluwé en Ron de Leeuw) in gesprek gegaan met de bestuurlijke en ambtelijke afvaardigingen van de bij Benego aangesloten gemeenten. Bijlage 1 omvat het overzicht van onze gesprekspartners. In dit hoofdstuk schetsen wij u de conclusies van deze gesprekken.

We hebben die thematisch opgedeeld in perceptie van Benego, wat men ervan verwacht, hoe men de structuur ziet en wat men er zelf wil aan bijdragen. De gesprekken zelf verliepen niet volgens een vooraf vastgelegd schema, maar er werd wel over gewaakt dat deze vier onderwerpen minstens aan bod kwamen.

A. PERCEPTIE

Zowel bij de lid-gemeenten, als bij de externe stakeholders is de perceptie van Benego niet goed.

Wanneer we vroegen naar het beeld dat men heeft van Benego en de ervaringen met de werking, is een veel gemaakte opmerking dat Benego de afgelopen jaren te weinig heeft gerealiseerd, waardoor er te weinig meerwaarde wordt ervaren. Men vindt dat er niet wordt doorgepaktd door Benego. De focus ontbreekt en Benego heeft te weinig garen op de kloof.

Die slechte perceptie wordt betreurd. Men wil wel een organisatie die staat voor de grensgemeenten. We komen er bij de verwachtingen op terug.

Ons viel echter op dat men een vrij troebel zicht heeft op wat Benego kan en op wat Benego doet. Verscheidene gesprekspartners zijn niet of weinig op de hoogte van wat de reële mogelijkheden van Benego zijn. Het leidt tot te hoge verwachtingen en dus teleurstelling over het gepresteerde. Anderzijds is men over wat Benego dan toch realiseert, weinig geïnformeerd.

Er wordt dan ook te weinig urgentie en noodzaak gevoeld qua samenwerking met Benego. Veel gemeenten zijn passief lid. Benego is een afspraak in de agenda die in drukke tijden als eerste uit de agenda wordt verwijderd. Zo worden opportuniteiten die Benego, ondanks zijn beperkte mogelijkheden, toch zou kunnen bieden, ook gemist. Dat heeft ook te maken met een onvoldoende bereikbaarheid van Benego.

Toch ziet men Benego wel als een laagdrempelige organisatie, die dicht bij de gemeenten staat.

B. VERWACHTINGEN

Ook al heeft Benego geen goed imago, dan toch wil geen enkele gemeente stoppen met Benego. Dat is een unaniem standpunt.

Men wil contacten met de andere grensgemeenten en een organisatie die zich om de grensstreek bekommert. Er moet op gemeentelijk niveau een grensoverschrijdende samenwerking zijn en het is belangrijk om elkaar als regio te kennen. Men ziet potentie. Men voelt gemeenschappelijkheid met de burens van de andere zijde van de grens, al minstens in het onvoldoende gekend zijn en gehoord worden door de respectievelijke provinciale en landelijke overheden.

Maar als we dan verder peilen naar het benoemen van de behoeften, wordt ons snel duidelijk dat de verwachtingen sterk uiteenlopen. Daarbij speelt de ligging van de gemeenten ten opzichte van de grens een belangrijke rol. Voor de grensgemeenten zelf, constateren we ook verschil naargelang de aard van het grensgebied. Als de grens in bossen of weilanden ligt, wordt er minder urgentie gevoeld, dan wanneer de grens door een dorp loopt. Daarbij is er gemiddeld genomen aan de westelijke kant van het Benego gebied meer behoefte aan een intensievere samenwerking dan aan de oostzijde. Zoals gezegd is dit gemiddeld genomen, en de enclave-gemeenten Baarle Hertog/Nassau vormen daarbij de evidente uitzondering.

A. LEREND NETWERK

Uit de gesprekken blijkt dat de basis van de samenwerking binnen Benego primair gericht is op netwerken. Iedereen wil netwerken. Iedereen wil weten wie waarvoor verantwoordelijk is in naburige grensgemeenten en aan de andere zijde van de grens. Men wil elkaar ontmoeten en weten wie men moet bellen of mailen als men met een probleem geconfronteerd wordt.

Algemeen wordt ook gewenst dat de netwerking kwalitatief ingevuld wordt, dat het gaat om een lerend netwerk. Men ziet in Benego een organisatie die ervoor zorgt dat gemeenten ervaringen met grensproblemen, de aanpak, de resultaten en mislukkingen met elkaar delen. In enkele gemeenten, in het bijzonder de enclavegemeenten Baarle Hertog/Nassau speelt de grens zo sterk dat men voor veel problematieken pragmatisch oplossingen gebricoleerd heeft. Elders kan men daar van leren.

Enkele gemeenten zijn van mening dat Benego geen ruimere ambitie moet hebben dan informerend en lerend netwerk te zijn maar zich juist op deze rol moet toeleggen om er in te excelleren. De meerderheid van gemeenten wenst echter dat Benego zich niet beperkt tot netwerking, maar ook zelf projecten faciliteert en coördineert.

B. FACILITEREN EN COÖRDINEREN VAN PROJECTEN, LIEFST THEMATISCH GEFOCUST

Vaak komt daarbij de wens naar voren, dat Benego niet een plejade van thema's zou aanpakken, maar zou focussen, dat de organisatie zich gedurende een bepaalde periode diepgaand zou richten op een of meerdere specifieke thema's.

Deze ruime vraag naar focus, belet niet dat iedereen het er wel over eens is dat Benego ruimte moet houden om thema's aan te pakken die door de actualiteit plots opduiken, zoals dit het geval was met Covid.

Men is tevreden over het rapport dat door Benego naar aanleiding van de Covid-problematiek

Covid. Plots was er weer een grens en kwam Benego aan zet – foto: De Standaard - ram

gemaakt is, maar de Covidperiode illustreert ook dat Benego niet erg geschikt is om erg operationeel te functioneren. Benego had niet de capaciteit om de burgers uit de grensstreek accuraat op de hoogte te houden van de sterk wisselende en zich over diverse domeinen uitstrekkende Covid-gerelateerde reglementeringen.

Er is wens om te focussen, maar het zal wel niet eenvoudig zijn om een themakeuze te maken. In de onderstaande woordwolk een aantal thema's die zijn genoemd tijdens de gevoerde gesprekken.

Ter illustratie duiden we iets meer, en kriskras, wat aan grensproblematieken tijdens de gesprekken naar voren kwam.

Bijna het meest werd veiligheid, criminaliteit, ondermijning, politiesamenwerking genoemd. Tegelijk maakten verscheidene gemeenten de opmerking dat dit ondertussen goed is weggelegd, dat de bevoegde diensten over de grens wat dit betreft goed met elkaar in contact zijn.

Verder hoorden we arbeidsmarkt, met de krapte in verschillende domeinen, de blijvende problemen inzake fiscaliteit, pensioen, ziekteverzekering waar grensarbeiders mee geconfronteerd worden en de bijzondere problematieken inzake seizoensarbeid en arbeidsmigranten.

Dat brengt ons ook naar armoede en huisvesting. Woningnood die aanleiding geeft tot migratie.

De (on)mogelijkheid door privacy redenen voor overheden uit het ene land om de sociale situatie van inwijkelingen uit het andere land na te gaan.

Verder het gemis aan grensoverschrijdend openbaar vervoer, het doortrekken van fietspaden aan de grens, mobiliteit in het algemeen, het gezamenlijk aanpakken van het sturen van het vrachtverkeer.

Grensoverschrijdend ambulancevervoer is een blijver, net als brandweerafstemming, vuurwerk en tanktoerisme.

Verder ook het afstemmen van de organisatie van zorg, de mogelijkheid om dit meer grensoverschrijdend te organiseren.

Ook hoorden we het wederzijds informeren en afstemmen van ruimtelijke planning in het algemeen en vergunningsdossiers in het bijzonder, intensieve veehouderij, stikstof, de inplanting van windmolens, mogelijkerwijze ook het nagaan van opportuniteiten om warmte uit te wisselen.

Het afstemmen van het waterbeleid kwam ook enkele malen aan bod.

Woensdrecht, Kapellen en Stabroek meldden elk de gezamenlijke governance van het grensdorp Putte.

Tenslotte werden ook het op elkaar afstemmen van het aantrekken van duurzaam toerisme en het gezamenlijk doen aan natuurbeheer.

C. SIGNALEREN VAN GRENSKNELPUNTEN

Veel van de hiervoor genoemde problematieken, overstijgen de bevoegdheden van de gemeenten en vereisen stappen die door hogere overheden moeten gezet worden.

Velen zien Benego als een verzamelplek en doorgeefluik voor grensknelpunten. Sommigen menen dat Benego voor oplossingen ook actief moet gaan lobbyen. Anderen menen dat het lobbywerk beter gebeurt door andere organisaties, mits Benego-bestuurders daarin wel goed vertegenwoordigd zijn.

D. AANTREKKEN VAN SUBSIDIES

Een wens die veelvuldig werd benoemd gedurende de gesprekken is het aantrekken van subsidies door Benego. Deze wens werd voornamelijk geuit door de Belgische gemeenten uit de Benego regio. Meer in het bijzonder, maar niet uitsluitend, gaat het dan om het formuleren en goedgekeurd krijgen van Europese projecten.

E. BEVORDEREN VAN SAMENWERKING TUSSEN BURGERS, BEDRIJVEN, ORGANISATIES EN VERENIGINGEN

Pas bij het uitschrijven van het rapport viel ons op dat één specifieke rol voor Benego niet genoemd werd, ook al is het een taak die door de organisatie in de beginjaren wel volop is opgenomen, het bevorderen van samenwerking, ontmoeting en contacten over de grens, niet tussen besturen, maar tussen burgers, organisaties, verenigingen en bedrijven.

Mogelijks kan dit verklaard worden doordat onze bevraging zich beperkte tot bestuurders en gemeentelijke medewerkers. Uiteraard zijn zij vooral gefocust op bestuurlijke aangelegenheden. Mochten we ook raadsleden gesproken hebben, zouden deze meer maatschappelijke functies misschien wel opgeborreld zijn.

En, dat meer werk zou worden gemaakt van grensontkennend samenleven in de grensstreek, nog altijd volop gewenst wordt, is misschien impliciet wel een reden waarom elke bevroagde bestuurder, ondanks de negatieve perceptie, toch uitdrukkelijk door wil gaan met Benego, maar niemand heeft het dusdanig benoemd.

We geven dit mee als vaststelling zonder er verder op in te gaan. Met enkel die bedenking dat ook hier geen valse verwachtingen mogen gecreëerd worden. Benego beschikt slechts over een beperkte slagkracht. Benego heeft geen ezeltje om evenementen te financieren, laat staan kaboutertjes om ze te organiseren. De mensen zullen het dus zelf moeten doen, maar dat was in de pioniersjaren ook zo.

C. STRUCTUUR

Bij onze bevraging kwamen ook enkele elementen met betrekking tot de wijze waarop Benego gestructureerd is aan bod. Daar proberen we hier verslag van te doen.

A. DEELNAME PROVINCIES EN ANDERE ENTITEITEN

Momenteel bestaat Benego louter uit gemeenten. Een meerderheid van gemeenten vindt het goed mochten de provincies Antwerpen en Noord-Brabant meer structureel aansluiten bij de werking van Benego. Dit zorgt voor extra slagkracht en zal een positieve invloed hebben op de verbindingen richting de landelijke overheden en de naastgelegen Euregio 's. Enkele gemeenten menen zelfs dat de provincies hierbij uitdrukkelijk het voortouw moeten nemen. Anderen zijn dan weer beducht hiervoor. Een meerderheid lijkt toch wel te wensen dat de trekkersrol in de eerste plaats bij de gemeenten ligt.

Soms wordt ook de vraag opgeworpen om andere entiteiten die werkzaam zijn in de grensstreek, zoals bedrijvenverenigingen, waterschappen,.. te laten toetreden tot Benego. Voor bepaalde onderwerpen en werkgroepen kan het interessant zijn dat dergelijke entiteiten agendalid worden maar het structureel lidmaatschap blijft wel best beperkt tot gemeenten.

B. UITGEBREIDHEID GEBIED / OPDELING

Gedurende de gesprekken werd met regelmaat benoemd dat de geografische uitgestrektheid de slagkracht van Benego belemmert. Het gebied is van oost naar west erg ruim en er zijn geen problematieken de alle gemeenten aanbelangen, tenzij wat telt voor de hele Vlaams-Nederlandse grens.

Een opdeling in deelregio's, naar het voorbeeld van Scheldemond, leek voor het merendeel van de bestuurders die we spraken, echter ook geen optie omdat het voor het Benego-gebied veel moeilijker is om interne grenzen af te bakenen.

Maar vermits slechts weinig thema's alle 21 gemeenten aanbelangen, volstaan 2 activiteiten per jaar voor het hele gebied. En kunnen specifieke problematieken aangepakt worden in kleinere kring, met slechts enkele belanghebbende gemeenten. Niet alle gemeenten die zijn aangesloten bij Benego hoeven dezelfde focus en inzet te hebben. Binnen Benego kunnen de gemeenten die intensiever willen samenwerken elkaar opzoeken binnen de benoemde coalities. Benego kan daarbij de aanzet geven en de andere gemeenten op de hoogte houden van het verloop.

C. SAMENSTELLING BESTUURSORGANEN

In de bestuursorganen en de klankbordgroep wordt gewerkt met vaste vertegenwoordigers. Vaak is voor het bespreken van een concreet thema dan niet de juiste portefeuillehouder of de meest geïnformeerde lokale ambtenaar aanwezig. Het is wenselijk om voor bijeenkomsten die gericht zijn op een specifieke thematiek de verantwoordelijke wethouder/schepen of ambtenaar uit te nodigen.

Ook dit is een reden om als Benego, een intranet op te zetten met de gegevens van wie waarvoor verantwoordelijk is bij de deelnemende gemeenten.

Ook is het wenselijk dat als een thema echt ontwikkeld wordt, enkele ambtenaren een rol als trekker zouden oppakken op specifieke thema's zodat de verantwoordelijkheid concreet is belegd bij de gemeenten zelf.

De ambtelijke klankbordgroep wil men zeker handhaven, met wel als aandachtspunt dat de aanwezigheid vanuit Belgische gemeenten zou moeten toenemen.

D. DEELNEMENDE GEMEENTEN

Wanneer wordt gekeken naar het gebied van Benego wordt direct duidelijk dat enkele gemeenten niet zijn aangesloten/niet meer zijn aangesloten. In volgorde van belang voor het functioneren van Benego, zou het wenselijk zijn als de onderstaande gemeenten zouden aansluiten bij Benego.

- a. Turnhout
- b. Alphen-Chaam
- c. Arendonk
- d. Merksplas
- e. Antwerpen (eventueel beperkt tot de Antwerpse deelgemeente Berendrecht-Zandvliet-Lillo)
- f. Bladel
- g. Mol
- h. Bergeijk

Op die manier zouden alle grensgemeenten van de gemeenschappelijke Noord-Brabants/Antwerpse grens aangesloten zijn. Soms wordt ook gekeken naar gemeenten waar Noord-Brabant grenst met Limburg. Ongetwijfeld bestaat daar ook nood aan een organisatie voor grensoverschrijdende samenwerking, maar bij de huidige Benego-leden bestaat geen behoefte om de organisatie zo ver uit te breiden. Er wordt gevreesd dat het onsamenhangend karakter van Benego er enkel zou door toenemen.

Langs Belgische zijde zijn enkel de onmiddellijke grensgemeenten lid. Langs de Nederlandse kant zijn er ook leden uit de tweede rij. Op deze wijze maken ook de steden uit de Brabantse stedenrij deel uit van de organisatie. Zij vinden dit toch wel van belang omdat ze stedelijke functies uitoefenen ook richting hun zuidelijk hinterland en dat de grens daar een belangrijk gegeven is, dat hun hinterland als het ware niet stopt aan de grens.

Bij die steden leeft ook een wens naar nauwere samenwerking met de stad Antwerpen. Ze beseffen echter dat Benego niet het geschikte vehikel is om vorm te geven aan deze verhoopte nauwere samenwerking.

Qua samenhang in de regio zijn er veel verschillen tussen de gemeenten maar ook veel overeenkomsten. De verschillen zorgen voor een duidelijke hindernis. De slagkracht van Nederlandse en Belgische gemeenten is niet in balans aangezien gemiddeld genomen de Nederlandse gemeenten meer capaciteit kunnen inzetten op Benego. Hierdoor ligt de aanwezigheid van Belgische gemeenten bij vergaderingen ook lager. Deze onbalans is een structureel gegeven waar Benego in zijn werking mee moet rekening houden.

D. BESTUURLIJKE EN AMBTELIJKE MOGELIJKHEDEN

De verwachtingen ten aanzien van Benego staan niet in verhouding tot de financiële en personele mogelijkheden waarover de organisatie momenteel beschikt.

We peilden dus naar de bereidheid van de gemeenten om extra in te zetten op Benego. Niemand leek echter bereid om zo maar extra financiering te voorzien voor Benego. Voor een substantiële verhoging van het lidgeld bestaat geen draagvlak. Ook zonder meer detacheren van personeelsleden naar Benego zit er niet in. Een enkele gemeente wilde dit wel overwegen, maar die bereidheid leek wel afhankelijk van structurele wijzigingen in het functioneren Benego.

Dit is in het algemeen de opmerking. Men is bereid tot extra inzet voor Benego als er gegarandeerd meer resultaat wordt behaald. Het grootste deel van de bestuurders is er echter geen voorstander van dat Benego daartoe zelf bijkomend medewerkers in dienst neemt. Men ziet die extra inzet vooral bestaan uit bijdragen door medewerkers vanuit de aangesloten gemeenten aan projecten die in het kader van Benego worden

aangepakt. Dit geldt echter niet voor alle gemeenten. Hierbij komt het verschil in middelen tussen de diverse gemeenten duidelijk naar voor. Dit hoeft echter geen probleem te zijn. Wanneer enkele gemeenten gezamenlijk meer resultaat willen door extra uren in te zetten kunnen ze elkaar vinden in de benoemde coalities bij het behalen van doelen op specifieke thematiek.

VI. BESLUITEN

Vooraf: de functies die men aan Benego wil toevertrouwen en de draagwijdte van de uitbouw ervan, verschillen erg van gemeente tot gemeente. Ogenschijnlijk maakt dit concluderen moeilijk. Maar uit de bevraging blijkt wel een vrij grote eensgezindheid over de materiële randvoorwaarden voor Benego. Binnen dat afgebakend speelveld menen wij wel eenduidige besluiten te kunnen formuleren.

1. De perceptie omtrent Benego is zowel intern, als extern niet goed. Deels wordt dit veroorzaakt doordat de verwachtingen te hoog liggen. Deels doordat wat dan toch gerealiseerd wordt, onvoldoende intern gecommuniceerd wordt.
2. Toch wil elke bevroegde gemeente doorgaan met de organisatie. Mogelijks ligt hier ook enig sentiment aan ten grondslag. "Den Haag en Brussel, Antwerpen en Den Bosch, ze zien ons te veel over het hoofd, ze weten niet echt wat er speelt aan de grens, we moeten onze boontjes zelf doppen."
3. Anderzijds wil geen enkele gemeente zonder meer extra middelen voor Benego ter beschikking stellen. Als men daar al toe bereid is, wordt dit geconditioneerd door de mate waarin men kan aantonen of deze inzet onmiddellijk nut voor de gemeente kan opleveren.
4. Voor de invulling van de werking zijn de conclusies die Paardekooper – Wouters gemaakt hebben in 2016 en die door het AB in 2017 werden geconcretiseerd, nog steeds actueel. Benego moet een platform zijn, een lerend netwerk dat gemeenschappelijke problemen aanpakt en samen aan belangenbehartiging doet.
5. Belangrijke besluiten uit 2017 zijn echter niet uitgevoerd. Er is geen smoelenboek, geen interne nieuwsbrief, zodat Benego ook niet functioneert als lerend netwerk, want er is geen interne communicatie. Zo heeft de programmamanager in 2019, wat we als een normaal functioneringsjaar mogen beschouwen, een interessant, nuttig en, gelet op de beperkte mate waarin hij werd ingezet, toch wel omvangrijk programma afgewerkt. Dit is echter niet gedissemineerd tot bij de bestuurders en medewerkers van de deelnemende gemeenten.
6. Het door de hogere overheden georganiseerde landschap van de grensoverschrijdende samenwerking is in volle evolutie. Daarin kan Benego een nuttige rol krijgen, maar dit is geen uitgemaakte zaak. Benego zal zijn plaats moeten verdienen.
7. Om zich werkelijk representatief te kunnen aandienen als de organisatie die de hele Antwerps/Noord-Brabantse grens vertegenwoordigt, is het een gemis dat Turnhout niet langer lid is. Het vormt een pluspunt voor de organisatie dat ze mee gedragen wordt door een aantal steden uit de Brabantse stedenrij. Zo is Benego ook de organisatie van het gezamenlijke zuidelijke hinterland van die steden. Benego is echter niet in staat om vorm te geven aan de door hen gewenste samenwerking met de stad Antwerpen.
8. Ofschoon het grondgebied van Benego geografisch te uitgebreid is om veel gemeenschappelijke aangelegenheden te hebben, wordt er toch niet geopteerd voor een structurele opdeling. Wel raden we aan dat Benego stimuleert en ondersteunt dat bepaalde delen meer intensief met elkaar zouden samenwerken.

VII. AANBEVELINGEN

1. Straal wat meer fierheid uit. Benego is een van de langst bestaande grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden en het heeft toch wel wat gerealiseerd. Het is ook het enige waarin de gemeenten echt het voortouw hebben.
2. Temper toch de verwachtingen. De Benego-middelen zijn zeer beperkt.
3. Geef wie (semi-)professioneel aangesteld wordt ook de volle verantwoordelijkheid voor het functioneren van de organisatie.
4. Vertrouw de uitvoering, ook al kan ze niet anders dan zeer deeltijds ingevuld worden, toch toe aan meer dan één persoon.
5. In de uitvoering is er eerder nood aan coördinatorschap, dan aan programmamanagement.
6. Prioriteer de activiteiten van wie uitvoert in 'must have' en 'nice to have'.
7. Tot de 'must have' behoort het onderhouden en doen functioneren van het netwerk.
8. Bij een goed onderhouden en functionerend netwerk horen een permanent bijgehouden database van de bestuurlijke en ambtelijke taakverdeling in de deelnemende gemeenten, een professioneel secretariaat, een actueel gehouden website, een zeer frequente bondige digitale nieuwsbrief, aanwezigheid op de sociale media (minstens LinkedIn) en geregeld aangenane netwerkbijeenkomsten.
9. De hiervoor geschetste bij het netwerk horende interne en externe communicatietaken kunnen toevertrouwd worden aan een communicatiedienst van een van de deelnemende gemeenten of aan een afzonderlijk coördinator, mits hij/zij over de benodigde skills daartoe beschikt. Beide opties hebben voor- en nadelen.
(We hebben bij wijze van illustratie (zie bijlage 2) snel een ontwerp gemaakt van nieuwsbrief, mochten we er vandaag één uitsturen. De doelgroep is het netwerk bestaande uit bestuurders, raadsleden, medewerkers en eventuele andere geïnteresseerden. Hij zou linken naar inhoudelijke info bevatten, maar ook leuke weetjes om het netwerk-gevoelen te vergroten. Zo opgevat zou hij wekelijks moeten verschijnen. Men kan ook opteren voor maandelijkse periodiciteit, maar dan zou hij vooral inhoudelijke informatie moeten bevatten. De bijlage is qua vormgeving uiteraard niet zoals de nieuwsbrief er als mail zou uitzien.)
10. Uit de bevraging komen niet éénduidig thema's naar voren voor Benego om als geheel gezamenlijk aan te pakken. Laat best ruimte om snel en flexibel in te spelen op wat zich in de actualiteit aandient.
11. Daarbij is de rol van Benego-aangestelde(n) vooral om te stimuleren en te suggereren, opportuniteiten te zien en door te geven, mensen bij elkaar te brengen en de aanpak van problemen of projecten op te starten. Eens de start genomen is, moet de trekkersrol echter bij anderen liggen.
12. Doe geen verhoging van het lidgeld, hoogstens een indexaanpassing.

13. Beperk de jaarlijks weerkerende uitgaven tot de lopende inkomsten. De reserve kan aangewend worden voor eenmalige uitgaven.
14. Stel als doel dat alle gemeenten van de gemeenschappelijke grens van de provincies Antwerpen en Noord-Brabant deel uitmaken van de organisatie. In volgorde van belangrijkheid voor het functioneren van Benego zouden volgende gemeenten moeten (her)toetreden:
 - a. Turnhout
 - b. Alphen-Chaam
 - c. Arendonk
 - d. Merksplas
 - e. Antwerpen (eventueel beperkt tot de deelgemeente Berendrecht-Zandvliet-Lillo)
 - f. Bladel
 - g. Mol
 - h. Bergeijk
15. Volg aandachtig hoe provincies, Vlaanderen, het Rijk,... verder omgaan met de vormgeving van de grensoverschrijdende samenwerking en speel hier flexibel op in, maar wacht er niet op om voor de eigen werking besluiten te nemen.
16. Dring in het bijzonder aan, gelet op het recente voorstel van Gouverneur Van Cauter, op de uitbreiding van het Grensregio-overleg met burgemeesters van Vlaamse Benego-gemeenten.
17. Ga met de provincies na hoe de uitwerking van Interreg-projecten door de gemeenten beter kan begeleid worden.
18. Doe geen opdeling van het gebied. Moedig wel samenwerking in kleinere verbanden aan. En verspreid breed in het netwerk informatie over de aanpak, ervaringen en resultaten van die kleinere samenwerkingen.

BIJLAGE I. OVERZICHT VAN GEÏNTERVIEWDE PERSONEN.

Organisatie	Personen
Benego	Leny Snepvangers (a.) Paul Wouters
Benelux	Hans Mooren (a.)
Gemeente Baarle-Hertog	Frans de Bont (bgm.) Trees van Geluwe (a.)
Gemeente Baarle-Nassau	Marjon de Hoon (bgm.) Michel Antems (a.)
Gemeente Bergen op Zoom	Frank Petter (bgm.) Marius Verhage (a.)
Gemeente Breda	Paul Depla (bgm.) Vic van den Broek (a.)
Gemeente Essen	Gaston van Tichelt (bgm.) Ann Francken (a.)
Gemeente Etten-Leur	Miranda de Vries (bgm.) Ger de Weert (wh.) Arjen Klep (a.)
Gemeente Goirle	Mark van Stappershoef (bgm.) Linda van Gerwen (a.)
Gemeente Hilvarenbeek	Evert Weys (bgm.)
Gemeente Hoogstraten	Marc van Aperen (bgm.)
Gemeente Kalmthout	Lucas Jacobs (bgm.)
Gemeente Kapellen	Luc Janssens (sch.) Koen Helsen (sch.)
Gemeente Oud-Turnhout	Bob Coppens (bgm.) Bie de Busser (dir.)
Gemeente Ravels	Walter Luyten (bgm.) Chris Bax (dir.)
Gemeente Reusel-de Mierden	Annemieke van de Ven (bgm.) Irene van Asten (a.)
Gemeente Roosendaal	Han van Midden (bgm.) Arno Verduin (bgm.)
Gemeente Rucphen	Marjolein van der Meer Mohr (bgm.)
Gemeente Stabroek	Rik Frans (bgm.) Sandra Denis (dir.)
Gemeente Tilburg	Theo Weterings (bgm.) Sander Linssen (a.)

Gemeente Woensdrecht	Steven Adriaansen (bgm.) Ludo Hoendervangers (a.) Jelmer Huismans (a.) Thierry de Heer (raad.)
Gemeente Wuustwezel	Dieter Wouters (bgm.)
Gemeente Zundert	Joyce Vermue (bgm.) Corné Uijtdewillegen (a.)
Provincie Antwerpen	Kathleen Helsen (ged.) Pieter Soetewey (a.) Gitte de Vries (a.)
Provincie Noord-Brabant	Bert Schampers (a.)

Met deze nieuwsbrief brengen we u wekelijks enkele opvallende of interessante berichten uit Benego Grensland.

LINTJESREGEN IN NEDERLAND

Vandaag is het Koningsdag in Nederland. Bij die gelegenheid krijgen heel wat Nederlanders een ereteken. Opvallend, anders dan in België, daarbij niet alleen nationale figuren, maar ook heel wat mensen die zich lokaal verdienstelijk maakten. Burgers en verenigingen konden de voorbije maanden mensen voordragen. De toekenning door de Koning gebeurt na advies van onder meer de Burgemeester. In Benegogebied kregen ongeveer 150 mensen vandaag een lintje.

TESTEN AAN GRENSBEEK HET MERKSKE

De provincie Antwerpen voert samen met waterschap Brabantse Delta enkele testen uit om Het Merkske nabij Castelré in haar natuurlijke staat te herstellen. Op sommige plekken worden er takkenbossen in de waterloop gelegd. Op andere wordt er aangepast gemaaid. Ze gaan ook na of deze proefingrepen het effect van te lage beekpeilen op de

grondwaterstand kunnen verminderen. (<https://www.brabantsedelta.nl/beekherstel-het-merkske>)

RISICOCODE ORANJE IN ANTWERPSE BOSSEN

Het is momenteel erg droog en brandgevaarlijk in natuur en bossen. De Belgische code oranje betekent dat gevraagd wordt niet te roken en kinderen niet vrij in de natuur te laten spelen. Vuur maken is verboden. De brandweer is extra alert. Het kon niet beletten dat zondag in het Turnhouts natuurgebied 't Zwart Water 200 m² heide in vlammen opging. Gelukkig heel wat minder dan 450ha die vandaag 26 jaar geleden in de Kalmthoutse Heide verwoest werd.

NIEUW COLLEGE VOORGESTELD IN WOENSDBRECHT

21 april werd het nieuwe college van Woensdrecht aangesteld. Voor de grootste partij ABZ blijft Lars Van der Beek 1^e wethouder en is Rainer Schuurbijs

nieuw gezicht. Jeffrey Van Agtmael blijft wethouder voor het CDA en Thierry De Heer wordt wethouder voor D'66 die de VVD in de coalitie vervangt. Naast Burgemeester Steven Adriaansen wordt het college volledig gemaakt door Peter Bogers die het mandaat van gemeentesecretaris waarneemt in vervanging van Annette Baart die deze week bekend maakte dat zij na 13 jaar trouwe dienst het Woensdrechtse bestuur verlaat.

MICHEL TROMP VAN BAARLE-NASSAU NAAR WAALWIJK

Ook Baarle-Nassau kijkt uit naar een nieuwe algemeen directeur. Huidig titularis Michel Tromp werd op 19 april in die functie aangesteld in Waalwijk. Baarle's burgemeester de Hoon-Veelenturf dankte Michel voor wat hij voor Baarle-Nassau betekend heeft, in het bijzonder in de samenwerking met Baarle-Hertog en wenst hem veel succes met de nieuwe uitdaging.

